

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ ทั้งการพัฒนาตนเอง ชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก ดังนั้น จึงถือได้ว่าการศึกษาคือเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เมื่อสังคมของมนุษย์มีสภาพเปลี่ยนแปลงไประบบการศึกษาแบบที่ใช้อยู่เดิมไม่สามารถสร้างคุณภาพของมนุษย์ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมได้ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบวิธีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมตามยุคสมัย และเป็นไปตามความคาดหวังของคนไทยและสังคมไทยที่ต้องการเห็นการศึกษาที่มีคุณภาพเกิดขึ้นทั่วทั้งแผ่นดินไทย เป็นการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะและประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ มีขีดความสามารถในการแข่งขัน มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีสภาพแวดล้อม บรรยากาศ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขอยู่เสมอ (อำรุง จันทวานิช, 2547)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีเจตนารมณ์ให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน คู่ครองสิทธิ สร้างความเสมอภาค ให้โอกาสทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยกำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้ทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ให้พัฒนาวิชาชีพและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 1 - 2)

สืบเนื่องจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้นเป็นกฎหมายการศึกษาซึ่งกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 10 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดหลักสูตรสถานศึกษาในระดับ

ต่าง ๆ โดยการจัดการศึกษาจะต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา
ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน และ
มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกันกำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ
การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำ
สาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 2
พฤศจิกายน 2544 แทนหลักสูตรระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย
หรือเทียบเท่าทุกฉบับที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีคำสั่งใช้ให้ไว้ก่อนหน้านี้ โดยกำหนดให้เริ่มใช้
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนาร่อง และโรงเรียนเครือข่ายที่
กระทรวงศึกษาธิการกำหนดในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในปีการศึกษา 2545 ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนา
คุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้
บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพ
หรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล หลักสูตรแกนกลางของประเทศ
เป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน สถานศึกษาต้องทำ
สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามข้อกำหนด
ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 ดังกล่าว ดังนั้น จึงเป็นบทบาทและ
ภาระหน้าที่ของสถานศึกษาโดยตรงที่จะต้องจัดทำหลักสูตรของตนเองเพื่อเป็นกรอบในการจัด
การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่กำหนด คือ เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระและ
มาตรฐานช่วงชั้นที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้โดยสอดคล้องและสนองตาม
ความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน และความต้องการของชุมชน (กรมวิชาการ,
2546, หน้า 3)

ในปีการศึกษา 2546 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ใช้หลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ โดยเริ่มใช้ในชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ต่อเนื่องจนครบทุกชั้นในปีการศึกษา 2548 และจนถึงปัจจุบันนี้สถานศึกษาได้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งครบทุกชั้นแล้ว แต่จากผลการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ในโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เมื่อปีการศึกษา 2545 ปรากฏว่า ยังมีปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในหลายด้าน คือ 1) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไม่สมบูรณ์ และขาดคุณภาพ 2) ขาดแคลนบุคลากรและขาดครูที่มีความรู้เฉพาะด้าน โดยเฉพาะวิชาหลัก เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ ทำให้จัดครูเข้าสอนไม่ตรงกับความรู้ความสามารถ ไม่ตรงตามวุฒิและความถนัดของครู 3) ขาดการประสานงานและประสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและผู้ปกครอง 4) ครูขาดความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการเรียนรู้และการสอนแบบบูรณาการ 5) สื่อการเรียนการสอนและสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนสำหรับครูและนักเรียนไม่เพียงพอและมีสภาพเก่าล้าสมัยไม่สอดคล้องกับเนื้อหา แหล่งวิทยาการ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมีน้อยไม่เพียงพอและไม่หลากหลาย 6) ครูยังไม่เข้าใจในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 7) ครูขาดความรู้ความเข้าใจและขาดทักษะในการวัดและประเมินผล โดยเฉพาะการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงในแต่ละกลุ่มสาระ ตลอดจนไม่มีความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัดผลประเมินผล 8) ผู้นิเทศมีงานสอนและภาระงานอื่น ๆ มาก ไม่สามารถให้การนิเทศการสอนของครูได้สม่ำเสมอและต่อเนื่อง 9) ชุมชนขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการศึกษาแนวใหม่และไม่เข้าใจในบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อสถานศึกษา 10) แต่ละวิชามีงานมาก ทำให้ผู้เรียนไม่มีเวลาศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 46 - 48) กองวิจัยทางการศึกษากกรมวิชาการ (2546, หน้า 107) ได้ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาระดับประถมศึกษาของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น และสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในปีการศึกษา 2545 พบปัญหาดังนี้

1) ด้านสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ พบว่า สื่อในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษามีไม่เพียงพอ อีกทั้งคุณภาพ ความทันสมัยและความหลากหลายของสื่อก็อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนั้นแหล่งการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่จะช่วยสนับสนุนในเรื่องสื่อการเรียนคือห้องสมุดหรือมุมหนังสือยังมีไม่เพียงพอและมีสถานศึกษาอยู่ส่วนหนึ่งที่ยังไม่มีห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ภายนอกที่ครูผู้สอนและผู้เรียนจะไปศึกษาค้นคว้า เช่น ห้องสมุดประชาชน หรือ

ห้องสมุดประจำหมู่บ้านมีไม่เพียงพอและบางแห่งไม่มีห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดประจำหมู่บ้านให้บริการ ซึ่งพอสรุปได้ว่า สภาพของสื่อในการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ยังไม่สอดคล้องเท่าที่ควรกับการจัดการศึกษาตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด 2) ด้านบุคลากร พบว่า สถานศึกษาประมาณครึ่งหนึ่งไม่สามารถจัดครูเข้าสอนได้ตรงตามวุฒิและตรงกับความรู้ความสามารถในกลุ่มสาระที่สอน และยังมีสถานศึกษาอีกครึ่งหนึ่งเช่นกันที่ขาดแคลนครู

3) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ในเรื่องของการวางแผนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวิเคราะห์ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และวิธีการเรียนรู้ นั้น ครูผู้สอนยังไม่สามารถปฏิบัติให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน ระหว่างก่อนใช้หลักสูตรกับหลังใช้หลักสูตร 4) ด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน พบว่า ถึงแม้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนมากขึ้น แต่ครูผู้สอนยังปฏิบัติได้ไม่ชัดเจน 5) ด้านการกำหนดให้ชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนมากนัก เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากร และชุมชนเองก็มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาที่ต้องไปประกอบอาชีพ อีกทั้งบุคลากรในชุมชนมีการศึกษาน้อย จึงไว้วางใจสถานศึกษาให้เป็นผู้ดำเนินการจัดการศึกษาเอง และจากรายงานการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 ของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2546, หน้า 94 - 96) ในด้านสภาพปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรไม่ชัดเจน มีภาระงานพิเศษมาก และขาดแคลนครูโดยเฉพาะวิชาหลัก ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ขาดผู้นิเทศที่มีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในการนิเทศ ครูไม่เข้าใจสาระการเรียนรู้ การจัดทำแผนบูรณาการ วิธีการวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมยังไม่หลากหลาย และนักเรียนไม่ได้เลือกตามความสนใจ สุชาติ วงศ์สุวรรณ (2550) ได้กล่าวถึงปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ว่า ปัญหาที่พบจากการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คือ ความไม่เข้าใจในหลักสูตรซึ่งเป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากข้อกำหนดบางประการของหลักสูตรในกลุ่มสาระ รวมถึงแนวทางดำเนินการประเมินผล ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ก่อให้เกิดปัญหาแก่นักเรียนบางกลุ่ม และสร้างภาระแก่ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ยังเกิดขึ้นเนื่องจากความไม่เข้าใจในสาระแกนกลางของหลักสูตร ซึ่งหลายสถานศึกษายังคงประสพอยู่ อีกทั้งความล่าช้าของการผลิตสื่อการเรียนที่ผลิตได้ไม่ทันต่อความต้องการใช้ของสถานศึกษา ก็เป็น

ปัญหาสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ขึ้น

และจากข้อมูลการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการศึกษาของของสำนักงานบริหาร

ยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 1 (2552) ของกลุ่มจังหวัดที่ 15 (ภาคเหนือตอนบน 1)

ประกอบด้วยจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน แม่ฮ่องสอน และกลุ่มจังหวัดที่ 16 (ภาคเหนือ

ตอนบน 2) ประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน แพร่ พบบุดอ่อนและอุปสรรค

ที่สำคัญทางการศึกษาใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนดังกล่าวหลายประการ ได้แก่

- 1) ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่คุณภาพลดลง 2) ครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่เพียงพอเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน 3) บุคลากรทางการศึกษาขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4) บุคลากรทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีวุฒิไม่ตรงกับภาระงานที่สอนและรับผิดชอบ 5) การไม่สามารถเกลี้ยอัตรากำลังครูและบุคลากรทางการศึกษา 6) ครูและบุคลากรทางการศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบมากทำให้งานมีประสิทธิภาพต่ำ 7) ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเข้าใจโครงสร้างหลักสูตรน้อย 8) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขแต่การประเมินผลกลับมุ่งเน้นการให้ความรู้ เนื้อหาสาระ อัจฉริยะและความเป็นเลิศทางวิชาการ 9) ระบบการประเมินครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน 10) มีการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนน้อย 11) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่พร้อมและไม่ทันสมัย 12) อาคารสถานที่และห้องปฏิบัติการไม่พร้อม 13) การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาบ่อยทำให้นโยบายไม่ต่อเนื่อง 14) ครูเกษียณมีอายุการใช้งานมากและล้าสมัย 15) งบประมาณในการจัดการศึกษาไม่เพียงพอ 16) รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรต่ำ 17) ความยากจนและมีรายได้น้อยของผู้ปกครองทำให้เด็กและเยาวชนต้องออกจากสถานศึกษาเพื่อหางานทำช่วยเหลือผู้ปกครอง

ในการจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือหลักสูตร ถือได้ว่าหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง ประชาชนและผู้ประกอบการ การจัดการศึกษาจะลุล่วงไปไม่ได้ถ้าปราศจากหลักสูตร ซึ่งเป็นเสมือนเครื่องชี้แนวทางว่าควรจะดำเนินการจัดการศึกษาไปในแนวทางใด (กาญจนา คุณารักษ์, 2540, หน้า 4) การจัดการศึกษาจะบรรลุจุดหมายปลายทางที่ต้องการได้อย่างแท้จริงจะต้องอาศัยหลักสูตรเป็นเครื่องชี้หน้าที่สำคัญที่สุด (อุทัย บุญประเสริฐ, 2540, หน้า 10) หากเปรียบเทียบจุดหมายทางการศึกษาเป็นผลที่มุ่งหวังแล้ว หลักสูตรก็เปรียบได้กับวิธีที่จะนำความมุ่งหมายดังกล่าวไปสู่ความสำเร็จ (สุมิตร คุณานุกร, 2523, หน้า 2) ผลสำเร็จของหลักสูตรอยู่ที่การบริหารหลักสูตรและใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ และที่สำคัญที่สุดคือ ผลผลิตคือนักเรียนที่เรียนรู้ตามหลักสูตรนั้น ๆ จะต้องได้รับ

ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และสามารถนำความรู้และประสบการณ์เหล่านั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และสามารถสร้างสังคมนั้นให้เกิดความสมบูรณ์พูนสุขและมีสันติ (ชูศรี สุวรรณโชติ, 2544, หน้า 89) การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลนั้น ต้องพิจารณาเป้าหมายของหลักสูตรว่า ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในคุณลักษณะใด จากนั้นนำหลักสูตรมาปฏิบัติในโรงเรียนและห้องเรียนด้วยวิธีการบริหารหลักสูตรของผู้บริหาร และการดำเนินการจัดการเรียนการสอนของครู จนในที่สุดหลักสูตรที่นำไปใช้จะเกิดผลต่อผู้เรียน ซึ่งอาจปรากฏออกมาเป็นผลสำเร็จในลักษณะต่าง ๆ จึงเรียกได้ว่าผลที่เกิดกับผู้เรียนเป็นดัชนีสำคัญที่จะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลของการนำหลักสูตรไปใช้ (ราชันย์ บุญธิมา, 2542, หน้า 21)

จากแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรของนักวิชาการดังกล่าวอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสิ่งสำคัญที่จะนำพาโรงเรียนไปสู่การประสบความสำเร็จก็คือหลักสูตร และตัวดัชนีที่สำคัญที่จะบ่งชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของหลักสูตรก็คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของผู้เรียนที่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

ทั้งนี้ การนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ซึ่งนักวิชาการหลายคนได้ทำการศึกษาวิจัยและมีแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรไว้อย่างหลากหลาย ดังที่เรแกนและลีทวูด (Regan & Leithwood, 1974, pp. 10-64) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักสูตรสำเร็จรูปสำหรับนักเรียนอนุบาลในเมืองออนตาริโอ ประเทศแคนาดา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักสูตรสำเร็จรูปสำหรับโรงเรียนอนุบาล ได้แก่ 1) ปัจจัยเกี่ยวกับครู ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร เจตคติต่อหลักสูตร และปรัชญาหลักสูตร 2) ปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ ความชัดเจนในหลักสูตร การฝึกอบรมผู้ปฏิบัติการเผยแพร่แนวความคิดแนวปฏิบัติ การนิเทศและติดตามผล การให้ข้อมูลย้อนกลับ 3) ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหาร ได้แก่ การสนับสนุนของผู้บริหาร และการนิเทศติดตามผล 4) ปัจจัยเกี่ยวกับผู้เรียน ได้แก่ นิสัยความสามารถของผู้เรียน เจตคติของผู้เรียนต่อกิจกรรมหลักสูตร 5) ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ เจตคติของผู้ปกครองต่อหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ ประมวล เสนาฤทธิ์ (Senarith, 1980, pp. 135-138) ที่กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพนั้นประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ คือ 1) ปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ ด้านความชัดเจนของหลักสูตร ด้านความซับซ้อนของหลักสูตร 2) ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหาร ได้แก่ ด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร 3) ปัจจัยเกี่ยวกับครู ได้แก่ ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ด้านความสามารถของครู 4) ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ปกครอง ได้แก่ ด้านเจตคติของผู้ปกครอง 5) ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ ที่ตั้งโรงเรียน บรรยากาศในโรงเรียน สภาพของโรงเรียน เล็มเล็ชและ

เอมส์ และคณะ (Lemlech, 1994. Ames & Others, 1995, p. 159) กล่าวว่าความสำเร็จของการนำหลักสูตรไปใช้นั้นประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญๆ สองปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านผู้บริหาร (Administrator) ผู้บริหารจะต้องดูแลเรื่องการจัดวางแผน การจัดการเวลา การกำหนดความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายในโรงเรียน ตลอดจนต้องประชุมและนิเทศครูเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ในชั้นเรียน 2) ปัจจัยด้านผู้สอน (Teacher) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ระยะเวลาของการพัฒนาการสอนของครู และคุณภาพของการสอนหรือการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นแล้วผู้สอนต้องมีความยืดหยุ่นในการนำวัสดุอุปกรณ์ไปใช้ในการเรียนการสอน และจะต้องสามารถนำวัสดุอุปกรณ์เก่ามาปรับใช้ในการเรียนการสอนได้ เสาวณี ศรีพุทธรัตน์ (2547, หน้า 31) ได้ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร พบว่า การที่จะทำให้หลักสูตรเกิดประสิทธิผลหรือเกิดความสำเร็จในการนำหลักสูตรไปใช้นั้นจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะปัจจัยภายในโรงเรียน ทั้งปัจจัยในด้านตัวครูและผู้บริหารที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไรจึงจะบรรลุตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ชำรง บัวศรี (2524, หน้า 306) กล่าวว่า ครูหรือผู้สอนนับได้ว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว เพราะครูเป็นผู้นำเอาหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนกับผู้เรียนจริงๆ วิชัย คิสสระ (2535, หน้า 96) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้จะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการบริหารหลักสูตรของอาจารย์ใหญ่หรือผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้จะมีประสิทธิผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการคือ การเตรียมครู บทบาทของผู้บริหาร โรงเรียน และการสอนของครู

จากแนวคิดและผลการวิจัยของบุคคลต่างๆ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ปัจจัยหลักที่สำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการนำหลักสูตรไปใช้ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครู และปัจจัยด้านนักเรียน และจากการประมวลปัญหาของการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ประกอบกับการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและการศึกษาวิจัยของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนนั้น สิ่งสำคัญที่จะสามารถนำพาโรงเรียนให้ดำเนินไปสู่การประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา คือ หลักสูตร เพราะหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดกระบวนการในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้ได้ผลผลิตสุดท้ายคือผู้เรียนที่มีคุณภาพ ซึ่งคุณภาพของผู้เรียนสามารถดูได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นหลัก เมื่อผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงก็แสดงให้เห็นถึงการนำหลักสูตรไปใช้ของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนั่นก็หมายความว่า หากโรงเรียนนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพก็แสดงว่า

โรงเรียนมีประสิทธิผลในการจัดการศึกษา และถือเป็นการประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยรวม

เนื่องจากโครงสร้างและธรรมชาติของข้อมูลทางการศึกษามักเกี่ยวข้องกับข้อมูลหลายระดับ ทั้งนี้เพราะโครงสร้างและธรรมชาติของข้อมูลทางการศึกษามีความสลับซับซ้อน มีการจัดเป็นหน่วยที่ซ้อนกันเป็นลำดับขั้น (Hierarchy) กล่าวคือ หน่วยหลายๆ หน่วยในระดับเดียวกันถูกจัดกลุ่มเข้าด้วยกันเพื่อเป็นระดับที่สูงขึ้น เช่น ในทางการศึกษาหน่วยที่น้อยที่สุดคือนักเรียน ถูกจัดรวมเข้ารับการศึกษาร่วมกันเป็นห้องเรียน ห้องเรียนหลายๆ ห้องเรียนรวมกันเป็นระดับชั้นเรียน ระดับชั้นเรียนหลายๆ ระดับชั้นเรียนรวมกันเป็นระดับการศึกษา ระดับการศึกษาหลายๆ ระดับการศึกษารวมกันเป็นโรงเรียน ซึ่งรวมกลุ่มกันเป็นชุมชน และเขตการศึกษา เป็นต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารการศึกษา ได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในปัจจุบัน ประกอบกับข้อมูลสภาพปัญหา จุดอ่อนและอุปสรรคทางการศึกษาของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน และลักษณะโครงสร้างและธรรมชาติของข้อมูลทางการศึกษาที่เป็นข้อมูลหลายระดับ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงประสิทธิผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน โดยใช้รูปแบบการศึกษาในลักษณะของปัจจัยเชิงสาเหตุแบบพหุระดับที่จำแนกข้อมูลเป็น 2 ระดับ คือ ระดับโรงเรียน และระดับห้องเรียน เพื่อให้ทราบข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน และเพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการศึกษาและพัฒนาประสิทธิผลในการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปใช้และก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อโรงเรียนและต่อการจัดการศึกษาของภาคเหนือตอนบนและของประเทศโดยรวมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน
3. เพื่อสร้างโมเดลพหุระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน

คำถามการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน อยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยใดบ้างในระดับห้องเรียนและระดับโรงเรียน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน
3. โมเดลพหุระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน เป็นอย่างไร

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ข้อค้นพบที่เป็นความรู้ในการใช้หลักสูตรเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน
2. เป็นข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการพิจารณาวางแผนเพื่อสนับสนุนให้นาหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจจะทำการวิจัยทางการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน โดยอาศัยแนวคิดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดด้านประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร ผู้วิจัยประยุกต์จากแนวคิดของ ฮอยและจูดิท (Hoy & Judith, 1985, p. 131) ที่เห็นว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนพิจารณาจากนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนต่อสภาวะที่กระทบทั้งภายในและภายนอก และสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ครู อาจารย์ได้ ประกอบกับ ฮอยและมิสเกล (Hoy & Miskel, 1991, p. 373) ได้รวบรวม

ความคิดของนักวิชาการศึกษาที่ให้ความหมายของประสิทธิผลของโรงเรียนว่า หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ หรือความพึงพอใจในการทำงานของครูหรือขวัญของสมาชิกโรงเรียนดี และสรุปได้ว่าประสิทธิผลของโรงเรียนพิจารณาได้จากตัวบ่งชี้ 4 ประการคือ 1) ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) การมีทัศนคติทางบวกของนักเรียน 3) ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม 4)การแก้ปัญหาภายในโรงเรียน และแนวคิดของ มอท (Mott, 1972, cited in Hoy & Miskel, 1991, p. 398) กล่าวว่าประสิทธิผลของโรงเรียนพิจารณาได้จากตัวบ่งชี้ 4 ตัวคือ 1) ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่บีบบังคับได้อย่างดี 4)ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน รวมทั้งแนวคิดของ กิบสัน ไอแวนเชวิช และดอนเนลลี (Gibson, I vancevich & Donnelly, 1979, p. 27) ที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิผลองค์กรโดยใช้หลายเกณฑ์ เช่น ความสามารถในการผลิต ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ ความสามารถในการปรับตัว การพัฒนาและการอยู่รอด และแนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานด้านผลผลิตการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐาน มีความสามารถและทักษะเชิงกระบวนการในการดำรงชีวิต โดยมีตัวบ่งชี้ในระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการคิดคำนวณ และใช้ภาษาในการสื่อสาร มีความเข้าใจธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสามารถใช้เทคโนโลยีขั้นพื้นฐาน 2) ผู้เรียนสามารถนำทักษะเชิงกระบวนการไปใช้ในการเรียนรู้และการพัฒนาตน (กรมวิชาการ, 2540, หน้า 4) โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดดังกล่าวมาใช้ศึกษาประสิทธิผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ภาคเหนือตอนบน ซึ่งกำหนดตัวบ่งชี้ประสิทธิผล 3 ตัว ที่เป็นตัวแทนของการวิจัย คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทักษะของนักเรียน และความพึงพอใจของครู

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดของ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2535, หน้า 9) ศิริชัย กาญจนวาสี (2532, หน้า 2) และสำเริง บุญเรืองรัตน์ (2538, หน้า 57) ที่กล่าวว่า การศึกษาเป็นระบบที่มีความสลับซับซ้อน โครงสร้างการศึกษามีการจัดเป็นหน่วยที่ซ้อนกันเป็นลำดับขั้น ทำให้ธรรมชาติของตัวแปรทางการศึกษามีการวัดเป็นระดับขั้นโดยปริยาย ตัวแปรในแต่ละระดับมีความสัมพันธ์กัน ตัวแปรในระดับล่างจะได้รับอิทธิพลร่วมกันของตัวแปรในระดับบน ดังนั้น ลักษณะดังกล่าวจึงมีผลต่อการดำเนินงานในการบริหารโรงเรียน การวิเคราะห์หรือศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับ

โครงสร้างของข้อมูลทางการศึกษาในโรงเรียนที่เป็นพหุระดับ (Multi – Level) ซึ่งเป็นลักษณะโครงสร้างและธรรมชาติที่แท้จริงของโรงเรียน โดยการวิเคราะห์แบบพหุระดับ (Multi-Level Analysis) ผู้วิจัยจึงแบ่งตัวแปรในการศึกษาออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับห้องเรียนและระดับโรงเรียน ดังนี้

2.1 ปัจจัยระดับห้องเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาและบูรณาการตามแนวคิดและผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนของคอลด์เวลล์และสปิงส์ (Caldwell & Spinks, 1990 อ้างถึงในวิโรจน์ สารรัตนะ, 2548, หน้า 37 - 40) การรา (Gara, 1998, p. 4165) กีบสัน และดอนเนลลี่ (Gibson & Donnelly, 1982, p. 98) รัสเซลล์และคณะ (Russell et al. 1987, pp. 269 -274) บลูม (Benjamin S. Bloom, 1982 pp. 10 – 16, 108, 135, 147) กาแลนท์ (Galant, 1998, p. 127) กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536, หน้า 80) ราชนัย บุญธิมา (2542, หน้า 66) สมจิตร อุดม (2547, หน้า 216) บุญเรืองรัตน์ (Boonruangrutana, 1978, p. 15) ศิกานต์ เพียรธัญญกร (2539, หน้า 204) บุญชม ศรีสะอาด (2524, หน้า 153) พิมพ์อร สดเอี่ยม (2547, หน้า 286) พบว่า ปัจจัยระดับห้องเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะทางชีวสังคมของครู ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการสอน 2) คุณภาพการสอนของครู 3) ความพึงพอใจของครู 4) การได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู 5) ขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู 6) ลักษณะทางชีวสังคมของนักเรียน ได้แก่ ระดับรายได้ของผู้ปกครอง 7) เวลาในการเรียนรู้ของนักเรียน 8) แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน

2. ปัจจัยระดับโรงเรียน ผู้วิจัยยึดแนวคิดตามผลการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยการพัฒนาความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน ของวิโรจน์ สารรัตนะ (2548, หน้า 20) ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยของคอลด์เวลล์และสปิงส์ (Caldwell & Spinks, 1990) เพอร์กี้และสมิธ (Purkey & Smith, 1983) วู้ดและออลลิค (Wood & Orlik, 1994) รัตเตอร์ (Rutter, 1979) ซีเรนส์ และบอสเกอร์ (Scheerens & Bosker, 1997) เอดมอนส์ (Edmonds, 1979) ฮอยและมิสเกล (Hoy & Miskel, 2001) เอช เอ็ม ไอ (HMI, 1988) และ มอตติมอร์ (Mortimore, 1988) ประกอบกับแนวคิดของฮิกเก็ต (Higgett, 1989, p. 34) ซึ่งสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตรอันจะส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนโดยรวม ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ศึกษาตามแนวคิดของ เบส (Bass, 1985, p. 22) ที่ได้กำหนดองค์ประกอบของการเป็นผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ (Transformational Leader) ไว้ 4 ด้านคือ ด้านพฤติกรรมโดยเสน่ห์หา (Charismatic Behaviors) สร้างแรงจูงใจด้านการคล้อย (Inspirational Motivation) พฤติกรรมกระตุ้นให้เกิดการใช้ปัญญา (Intellectual Stimulation) พฤติกรรม

มุ่งความสัมพันธ์รายบุคคล (Individualized Consideration) โดยเชื่อว่าผู้นำการเปลี่ยนสภาพ (Transformational Leader) สามารถที่จะจูงใจให้ผู้ตามปฏิบัติงานได้มากกว่าที่คาดหมาย

2) ลักษณะทางชีวสังคมของผู้บริหาร ศึกษาตามแนวคิดของเพนดลีย์ (Pendley, 1985, p. 98) เรดและคณะ (Reid & Other, 1988, pp. 24 – 29) เดวิสและโทมัส (Davis & Thomas, 1989, pp. 81 – 83) คอนราดและมาห์มูด (Conrad, 1992, Mahmood, 1995) อารุง จันทวานิช (2527, หน้า 98) วันชัย นพรัตน์ (2540, หน้า 62) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนขึ้นกับลักษณะทางชีวสังคมของผู้บริหาร ประกอบด้วย อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการบริหาร

3) บรรยากาศโรงเรียน ศึกษาตามแนวคิดและผลงานวิจัยของคิง (King, 1992, p. 269) ที่กล่าวว่า บรรยากาศของโรงเรียนมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการนำหลักสูตรไปใช้ และจากการกำหนดปัจจัยการพัฒนามีประสิทธิผลของโรงเรียนของวิโรจน์ สารรัตนะ (2548, หน้า 23 - 42) ที่ได้ศึกษาความมีประสิทธิภาพตามทัศนะของเอ็ดมอนด์ (Edmonds, 1979) ซีเรนส์ และบอสเกอร์ (Schcerens & Bosder, 1997) ดัทไวลเลอร์ (Duttweiler, 1988) มอติเมอร์ (Mortimore, 1988) วูดและออลิก (Wood & Orlik, 1994) พอลแลคและคณะ (Pollack & Other, 1987) ที่สรุปว่า บรรยากาศโรงเรียนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน และคอลด์เวลและสปิงส์ (Caldwell & Spinks, 1990 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2548, หน้า 37 - 39) ได้กล่าวว่า บรรยากาศโรงเรียนถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน

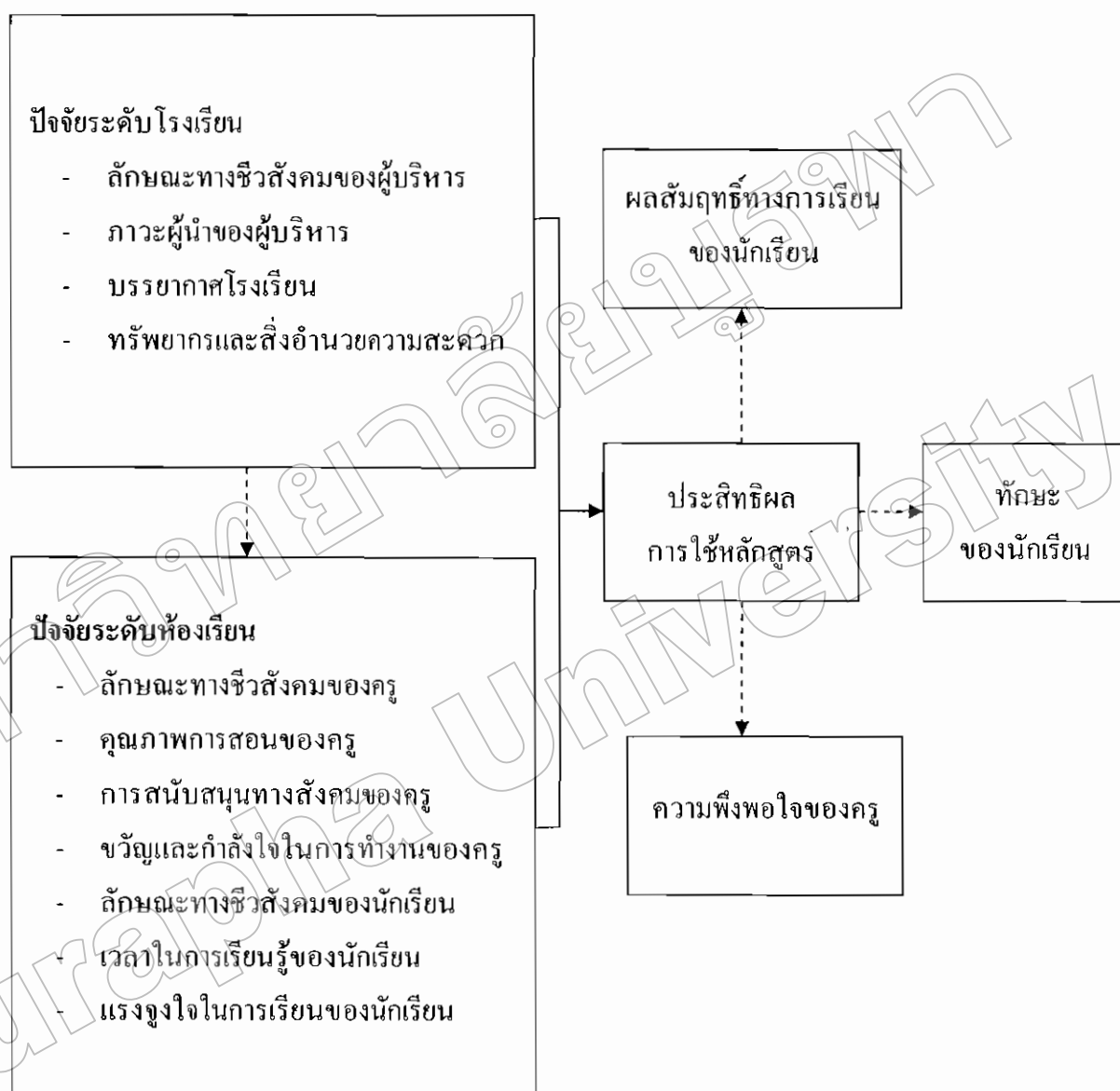
4) ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก ศึกษาตามแนวคิดของคิง (King, 1992, p. 269) กลาธอร์ม (Glaithorn, 1994, p. 183) ที่กล่าวว่า ทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการจัดการศึกษา ซึ่งหมายถึง วัสดุอุปกรณ์ แบบเรียน คู่มือครู สื่อต่าง ๆ ถือเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการนำหลักสูตรไปใช้ รวมถึงแนวคิดของฮอยและมิสเกล (Hoy & Miskel, 2001, p. 297 - 307) ฮิกเก็ต (Higkett, 1989, p. 34) คอลด์เวลและสปิงส์ (Caldwell & Spinks, 1990 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2548, หน้า 37) อารุง จันทวานิช (2547, หน้า 13 - 15) ที่กล่าวว่า งบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับพรทิพย์ สระบงกช (2544, หน้า 32) ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษานับเป็นส่วนหนึ่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์และส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ซึ่งในที่นี้หมายถึง เอกสาร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ นวัตกรรมและเทคโนโลยี รวมถึงส่วนสำคัญที่จะผันแปรเป็นทรัพยากรอื่น ๆ ได้อีกมากมาย นั่นคืองบประมาณ หวน พินธุพันธ์ (2528, หน้า 72) กล่าวว่า อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหาร การศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานประกอบไปด้วย อาคารที่ใช้ทำการเรียนการสอน อาคารประกอบอื่น ๆ รวมทั้งบริเวณโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมที่ดีย่อมส่งผลให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามทั้ง

ทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน โดยศึกษาในรูปแบบตามธรรมชาติของโครงสร้างข้อมูลทางการศึกษาที่มีลักษณะการจัดตัวแปรเป็น 2 ระดับ คือ ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ตัวแปรในระดับที่สูงกว่าย่อมจะส่งผลต่อระดับที่ต่ำกว่า ประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรของสถานศึกษาจึงมีความสัมพันธ์กับระดับต่าง ๆ ในสถานศึกษาและส่งผลซึ่งกันและกันด้วย จากแนวคิดและผลการวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้นำมาสังเคราะห์และสรุปเป็นกรอบความคิดและโมเดลพหุระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน ดังภาพที่ 1 และภาพที่ 2

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

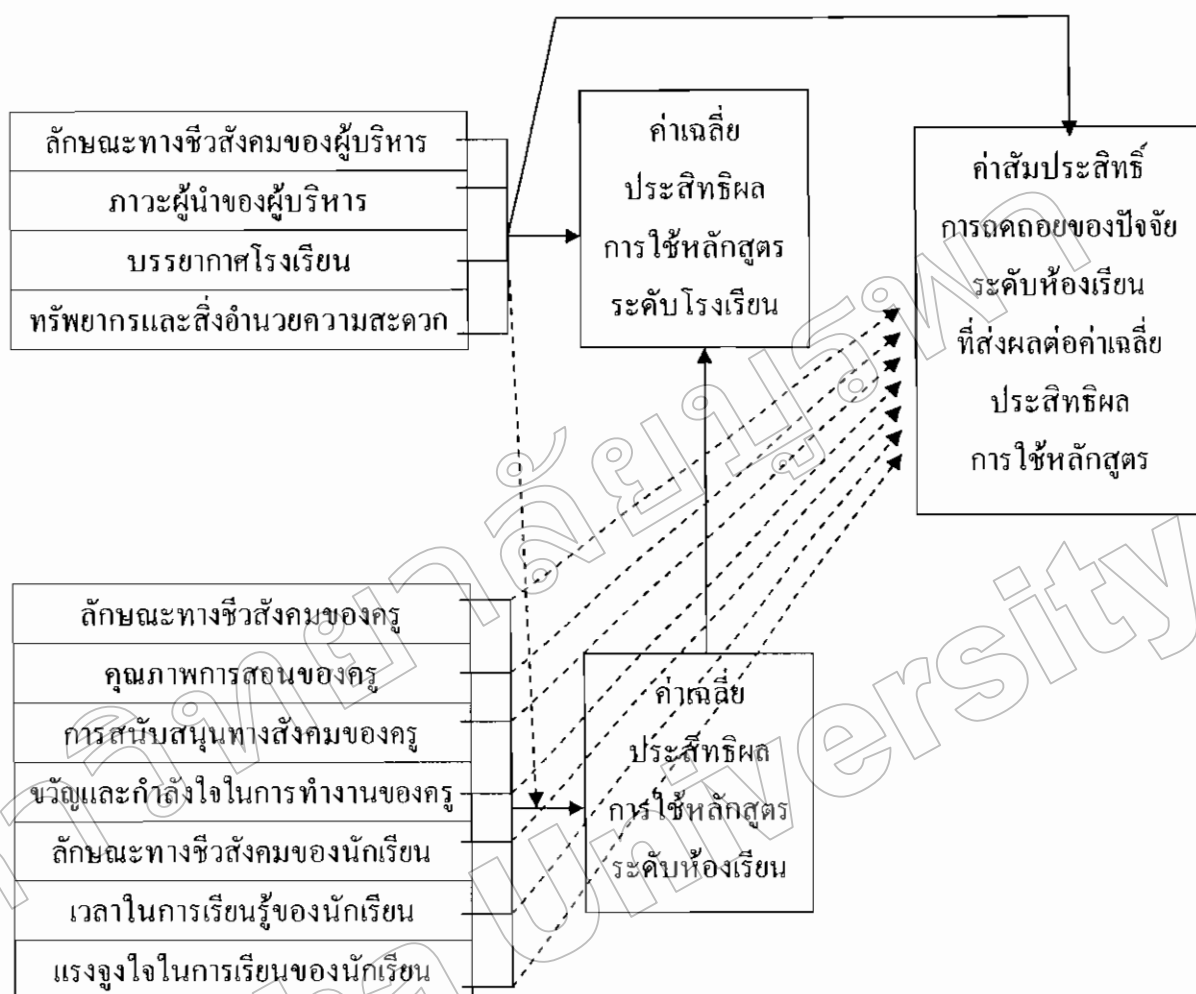
1. ปัจจัยระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือ ตอนบน

2. โมเดลทุกระดับของปัจจัยระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน

2.1 ปัจจัยระดับระดับโรงเรียนส่งผลต่อปัจจัยระดับห้องเรียน

2.2 ปัจจัยทั้งระดับโรงเรียนและปัจจัยระดับห้องเรียนมีความสัมพันธ์กันทั้งในระดับเดียวกันและต่างระดับ และส่งผลซึ่งกันและกัน

ทั้งนี้ ปัจจัยระดับห้องเรียนเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นที่นำไปสู่ข้อมูลของปัจจัยระดับโรงเรียน ปัจจัยทั้งระดับโรงเรียนและระดับห้องเรียนส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน ดังปรากฏในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 สมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในระดับห้องเรียนและระดับโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน ดังนี้

1.1 ปัจจัยระดับโรงเรียน ประกอบด้วย ลักษณะทางชีวสังคมของผู้บริหาร ภาวะผู้นำของผู้บริหาร บรรยากาศโรงเรียน ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก

1.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน ประกอบด้วย ลักษณะทางชีวสังคมของครู คุณภาพการสอนของครู การสนับสนุนทางสังคมของครู ขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู ลักษณะทางชีวสังคมของนักเรียน เวลาในการเรียนรู้ของนักเรียน แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน จำนวน 8 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ พะเยา ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน รวม 22 เขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3,370 โรงเรียน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอนจาก โรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน จำนวน 346 โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 346 คน ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 346 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,730 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 ปัจจัยระดับห้องเรียน ประกอบด้วย

- 3.1.1.1 ลักษณะทางชีวสังคมของครู
- 3.1.1.2 คุณภาพการสอนของครู
- 3.1.1.3 การสนับสนุนทางสังคมของครู
- 3.1.1.4 ขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู
- 3.1.1.5 ลักษณะทางชีวสังคมของนักเรียน
- 3.1.1.6 เวลาในการเรียนรู้ของนักเรียน
- 3.1.1.7 แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน

3.1.2 ปัจจัยระดับโรงเรียน ประกอบด้วย

- 3.1.2.1 ลักษณะทางชีวสังคมของผู้บริหาร
- 3.1.2.2 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร
- 3.1.2.3 บรรยากาศโรงเรียน
- 3.1.2.4 ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ประกอบด้วย

- 3.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
- 3.2.2 ทักษะของนักเรียน
- 3.2.3 ความพึงพอใจของครู

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่กำหนดหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และมาตรฐานการเรียนรู้ สำหรับจัดเป็น ประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน

2. ประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร หมายถึง ความสามารถในการนำหลักสูตรสถานศึกษา ช่วงชั้นที่ 2 ไปใช้ในด้านทักษะของนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของครู

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จของนักเรียนที่เกิดจากเรียนรู้ใน เนื้อหาวิชาที่กำหนดตามหลักสูตรสถานศึกษา

2.2 ทักษะของนักเรียน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐานด้านคุณภาพผู้เรียนตามตัวบ่งชี้ของมาตรฐานที่ 3 มาตรฐานที่ 5 และมาตรฐานที่ 6 ประกอบด้วย

2.2.1 ทักษะในการจัดการ หมายถึง ผู้เรียนสามารถวางแผนการทำงาน เพื่อให้ทำงาน ได้อย่างเป็นขั้นตอน มีการตรวจสอบกระบวนการทำงานเพื่อให้งานบรรลุตาม เป้าหมาย

2.2.2 ทักษะในการทำงาน หมายถึง ผู้เรียนสามารถทำงานได้อย่างเป็น ขั้นตอนตามแผนงานที่วางไว้และทำงานได้บรรลุตามเป้าหมาย

2.2.3 ทักษะในการสื่อความคิดผ่านการพูด เขียนหรือนำเสนอด้วยวิธีต่าง ๆ หมายถึง ผู้เรียนสามารถนำเสนอความคิดให้ผู้อื่นเข้าใจโดยผ่านการพูด เขียน หรือวิธีการต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน น่าสนใจและเนื้อหาสาระถูกต้อง

2.2.4 ทักษะในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร หมายถึง ผู้เรียนสามารถฟัง พูด อ่าน เขียนได้อย่างคล่องแคล่ว ถูกหลักไวยากรณ์ และสามารถสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศ (สำหรับภาษาต่างประเทศให้ได้อย่างน้อยหนึ่งภาษา)

2.2.5 ทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ หมายถึง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ เข้าใจ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร สืบค้นข้อมูล และ/หรือ สร้างชิ้นงานเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.6 ทักษะในการแสวงหาความรู้ หมายถึง ผู้เรียนใช้เวลาว่างในการอ่าน หนังสือ ฟังการวิพากษ์วิจารณ์ที่จัดขึ้นในที่ต่าง ๆ ชอบซักถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนหรือ ผู้รู้ จดบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ เขียนบทความตามความสนใจ เข้าร่วมชมรมนักอ่าน นักเขียน เป็นแบบอย่างและชักชวนเพื่อนให้มีพฤติกรรมรักการอ่าน

2.2.7 ทักษะในการเรียนรู้ หมายถึง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีโดยมีระดับ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการทำสอบรวบยอดระดับชาติเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา หรือ เขตพื้นที่การศึกษา หรือระดับชาติกำหนด

3. ความพึงพอใจของครู หมายถึง ระดับความพึงพอใจของครูต่อการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครู รวมถึงความพึงพอใจในผลสำเร็จของการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้จนเกิดผลแก่นักเรียนที่ปรากฏให้เห็นทางพฤติกรรมการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

4. ปัจจัยระดับห้องเรียน หมายถึง ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในระดับห้องเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียน โดยได้รับอิทธิพลจากตัวแปรที่เป็นปัจจัยระดับโรงเรียน ตัวแปรที่เป็นปัจจัยระดับห้องเรียน ประกอบด้วย

4.1 ลักษณะทางชีวสังคมของครู หมายถึง ข้อมูลพื้นฐานของครูประกอบด้วยอายุวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน

4.2 คุณภาพการสอนของครู หมายถึง ความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอนด้วยการชี้แนะ การมีส่วนร่วม การเสริมแรง การให้ข้อมูลย้อนกลับและแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นไปตามกระบวนการและบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร โดยครูจะต้องมีความรู้ในเป้าหมายของหลักสูตร ความรู้ในเป้าหมายการจัดการศึกษา ความรู้ในการประเมินผลการเรียนการสอน ความสามารถในการแสวงหาและสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

4.3 การสนับสนุนทางสังคมของครู หมายถึง การที่ครูได้รับการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทั้งทางอารมณ์ความรู้สึก วัสดุ สิ่งของ ข้อมูลข่าวสาร และความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ทั้งจากผู้บริหาร ผู้ร่วมงาน ผู้ปกครอง ชุมชนและบุคลากรหรือองค์กรอื่น ๆ

4.4 ขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู หมายถึง การที่ครูมีสภาพจิตใจและความรู้สึกที่ดี ทำงานอย่างมีความสุข มีความกระตือรือร้นในการทำงาน พึงพอใจที่จะทำงานด้วยความตั้งใจและเสียสละ ขยันหมั่นเพียรและอดทนเพื่อความสำเร็จของงานและความสำเร็จของโรงเรียน

4.5 ลักษณะทางชีวสังคมของนักเรียน หมายถึง ระดับรายได้ของผู้ปกครอง

4.6 แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน หมายถึง สิ่งกระตุ้นที่ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกอยากเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2

4.7 เวลาในการเรียนรู้ของนักเรียน หมายถึง จำนวนเวลาที่นักเรียนใช้ในการกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2

5. ปัจจัยระดับโรงเรียน หมายถึง ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่ส่งผลต่อ

ประสิทธิผลการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียน และเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรระดับห้องเรียน ตัวแปรที่เป็นปัจจัยระดับโรงเรียน ประกอบด้วย

5.1 ลักษณะทางชีวสังคมของผู้บริหาร หมายถึง อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหาร

5.2 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร หมายถึง พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารในการบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาของโรงเรียน ตามแบบภาวะผู้นำเปลี่ยนสภาพ

5.2.1 ภาวะผู้นำเปลี่ยนสภาพ หมายถึง ลักษณะของผู้นำที่มีคุณลักษณะตามองค์ประกอบ 4 ด้านคือ พฤติกรรมโดยเสน่หา สร้างแรงจูงใจด้านการคล้อย พฤติกรรมกระตุ้นให้เกิดการใช้ปัญญา และพฤติกรรมมุ่งความสัมพันธ์รายบุคคล

5.2.1.1 พฤติกรรมโดยเสน่หา หมายถึง การแสดงออกของผู้นำที่แสดงให้เห็นถึงการมีวิสัยทัศน์และมีวัตถุประสงค์ที่แจ่มชัด เป็นผู้นำที่ผู้ตามให้ความไว้วางใจและให้นับถือ เป็นผู้สร้างพันธกิจในอนาคตขององค์กร และสามารถแสดงให้เห็นให้ผู้ตามเชื่อว่าต้องสำเร็จได้มากกว่าที่ผู้ตามรู้สึกว่าจะสำเร็จ จึงทำให้ผู้ตามเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามมากกว่าปกติเพื่อให้บรรลุความสำเร็จ

5.2.1.2 สร้างแรงจูงใจด้านการคล้อย หมายถึง การแสดงออกของผู้นำที่ให้ผู้ตามตระหนักถึงคุณค่า ความหมายและความสำคัญของงานที่ทำ ตลอดจนสร้างความท้าทายในการทำงานให้กับผู้ตาม

5.2.1.3 พฤติกรรมกระตุ้นให้เกิดการใช้ปัญญา หมายถึง การแสดงออกของผู้นำในการกระตุ้นให้กำลังใจ เสริมแรงให้กับผู้ตามในการค้นหาวิธีใหม่ๆ ในการทำงาน โดยช่วยให้ผู้ตามหัดสงสัยและตั้งคำถามต่อความเชื่อพื้นฐานที่เคยประพฤติปฏิบัติมาจนเคยชิน ผลให้ผู้ตามมองปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยมุมมองใหม่หรือมองจากแง่มุมต่างๆ

5.2.1.4 พฤติกรรมมุ่งความสัมพันธ์รายบุคคล หมายถึง การแสดงออกของผู้นำที่ให้ความสนใจต่อความต้องการของผู้ตามแต่ละคน ตลอดจนให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ ของผู้ตามเป็นรายบุคคล โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น การกระจายอำนาจ ความรับผิดชอบตัดสินใจ การช่วยเหลือเป็นที่เล็ง การเป็นผู้สอนงาน การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ การให้โอกาสในการไปรับการศึกษาดูงาน เป็นต้น

5.3 บรรยากาศโรงเรียน หมายถึง สภาพการปฏิบัติงานร่วมกันโดยรวมในโรงเรียน อันเป็นลักษณะที่แสดงถึงการมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหาร ครู บุคลากรภายในโรงเรียน และนักเรียน ในการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและนักเรียนดำเนินกิจกรรมการเรียน

การสอนตามหลักสูตรอย่างประสบความสำเร็จ

5.4 ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ เอกสาร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินงานจัดการศึกษาของโรงเรียน

6. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน

7. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรักษาการแทนผู้อำนวยการสถานศึกษา

8. ครู หมายถึง ครูผู้สอนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน

9. นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน

10. โมเดลทุกระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง รูปแบบของปัจจัยระดับห้องเรียนและระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพใช้หลักสูตร ช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือตอนบน